

TLAČOVÁ SPRÁVA

Košice, 28. apríl 2017

MUDr. Dagmar Breznoščáková, Ph.D. z Lekárskej fakulty UPJŠ pôsobí v Európskom výbore na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania

Periodickej návštevy CPT výboru pri Rade Európy v Chorvátsku sa v marci zúčastnila odborná asistentka I. psychiatrickej kliniky Lekárskej fakulty UPJŠ v Košiciach MUDr. Dagmar Breznoščáková, Ph.D. ako členka oficiálnej delegácie Výboru CPT Rady Európy.

„Návšteva Európskeho výboru na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania v Chorvátsku sa konala v dňoch 13. až 23. marca a delegácia pozostávala z dvoch skupín. V rámci jednej sa členovia viac zamerali na väznice a policajné stanice a druhá skupina, v ktorej participoval okrem mňa aj kolega psychiater z Islandu, upriamila pozornosť po prvýkrát v takomto rozsahu na civilné psychiatrické zariadenia ako sú Psychiatrická klinika nemocnice Rebro v Záhrebe, Detská psychiatrická nemocnica - jediná svojho druhu v Chorvátsku - či známe psychiatrické zariadenie Vrapče. Zistenia z návštev týchto zariadení ešte nie sú zverejnené,“ hovorí MUDr. Breznoščáková, ktorá je členkou CPT výboru pri Rade Európy (*European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*) od decembra 2015. Úlohou výboru je monitorovať materiálne a personálne podmienky, celkový servis či fungovanie v zariadeniach obmedzujúcich osobnú slobodu, ako sú väznice, policajné stanice alebo zariadenia pre ľudí s psychickými poruchami (teda psychiatrické či detenčné zariadenia, zvlášť zariadenia pre deti a mládež a sociálne zariadenia v členských štátoch Rady Európy). Tento výkonný výbor Rady Európy má s ohľadom na počet členských štátov 47 členov, ktorých výkon funkcie je nezastupiteľný.

MUDr. Dagmar Breznoščáková, Ph.D. (vľavo) počas finálnych rokovaní na Ministerstve vnútra Chorvátska za účasti predstaviteľov Ministerstva zdravotníctva a spravodlivosti v Záhrebe

„Národná rada SR navrhla na túto pozíciu troch kandidátov – dvoch právnikov a mňa ako psychiatricku nominovanú výborom Slovenskej psychiatrickej spoločnosti na žiadosť MZ SR. Za členku Výboru na zabránenie mučenia, neľudského zaobchádzania alebo nehumánnej liečby pri Rade Európy za Slovenskú republiku, som bola zvolená Komisiou ministrov Európskeho parlamentu s účinnosťou od decembra 2015 na obdobie rokov 2016-2019 a odvtedy som sa zúčastnila štyroch plenárnych zasadnutí výboru a dvoch plánovaných periodických návštev - v Holandsku a Chorvátsku,“ hovorí MUDr. Dagmar Breznoščáková, Ph.D.

Zasadnutia tohto výboru Rady Európy, ktorý patrí medzi najstaršie, sa konajú trikrát v roku. Jednou z ich hlavných náplní je prijímanie správ z rôznych návštev poverených delegátov vo vybraných krajinách, kde po absolvovaní formálnych rokovaní s predstaviteľmi exekutívy vykonávajú praktické kontroly rôznych zariadení. Ďalšou úlohou je implementácia týchto záverov a zhrnutí do tzv. source-booku, ktorý slúži ako materiál a akýsi sprievodca na tvorbu štandardov, čo sa týka základných podmienok a postupov v týchto zariadeniach či štandardizovanej liečby všetkých členských štátov. Tiež slúži ako zdrojový výučbový materiál, ktorý sa postupne dopĺňa do príslušných odborných textov.

„CPT zameriava svoju činnosť na prevenciu násillia páchaného na ľudoch trpiacich duševnými poruchami a pacientoch, ale aj páchatel'och trestných činov trpiacich duševnými poruchami. Väčšina návštev je ohlásených a krajiny aj dva-tri roky pripravujú podklady pre vyslanú delegáciu. Prijaté správy z týchto návštev by mali predstavovať akési európske nariadenie a v prípade zistených nedostatkov má krajina spravidla pol roka až rok na ich odstránenie. Na druhej strane môžu byť výsledky z jednotlivých krajín veľmi inšpiratívne pre iné krajiny a na základe týchto fungujúcich zistení sa môžu upravovať jednotlivé normy. Napríklad navýšenie počtu personálu (psychiatrov a sestier) v určitom type zariadenia či zvýšenie základných materiálnych požiadaviek v danom zariadení, čo by malo byť opäť pre dané krajiny záväzné.

Predmetom záujmu výboru sú hlavne psychiatrické nemocnice, sociálne zariadenia a ústavy, ale tiež policajné stanice a väznice, kde môže dochádzať k obmedzovaniu osobnej slobody, alebo je predpoklad, že by mohlo byť s človekom nejakou nehumánne zaobchádzané. Členmi výboru sú preto predovšetkým právnici, ombudsmani, väzenskí lekári a psychiatri. V rámci výboru som sa postupne etablovala ako psychiater - špecialista na liečbu a dodržiavanie liečebných procedúr, pričom participujem aj na vypracovávaní záväzných postupov v tomto kontexte, okrem iného ako edukačného materiálu, čo je spojené aj s publikačnou a lektorskou činnosťou“ vysvetľuje MUDr. Dagmar Breznoščáková, Ph.D.

Návšteva CTP výboru v tej ktorej krajine, nie je podľa jej slov nič formálne. Delegácia pozostáva z 3 až 10 delegátov, ktorí v prvý deň absolvujú stretnutia na ministerskej úrovni a jedajú s ministrom zdravotníctva, spravodlivosti a ministrom vnútra, či ich tajomníkmi, potom nasleduje stretnutie s mimovládnyimi organizáciami a ombudsmanom, ktorí dávajú rôzne podnety. Následne absolvujú návštevy rôznych inštitúcií a zariadení, ktoré môžu byť vopred oznámené, ale aj neohlásené, napríklad ide o kontroly transportov nejakých osôb. Okrem iného sa zisťujú materiálne podmienky (ako sú rozmery izieb a ciel, dostupnosť hygienického štandardu, stravy a podobne), personálne obsadenie v zmysle dostupnosti psychiatrov, psychologov, sestier, obvodných lekárov a špecialistov, alebo možnosti kontaktu s právníkom. Kontrolujú sa rôzne registre, napríklad použitia obmedzovacích prostriedkov (popruhov alebo pút), tiež registre sťažností, či úmrtí pacientov, zisťujú sa okolnosti nedobrovoľného prijatia na liečbu v zmysle hospitalizácie a liečby bez súhlasu pacienta. Špecificky je kontrolované podávanie elektrokonvulzívnej liečby a samozrejme aj psychofarmakologickej liečby s ohľadom na liekové interakcie a zisťuje sa, či sa nejedná o reštriktívne podávanie takejto liečby. **Najdôležitejšie sú však osobné rozhovory s pacientmi či väzňami bez prítomnosti iných osôb.**

„Sme oprávnení vstúpiť do akejkoľvek inštitúcie, kde by mohlo potenciálne dochádzať k porušovaniu ľudských práv. Oboznámime sa so štruktúrou a fungovaním danej inštitúcie, zaujíma nás jej personálne obsadenie, napríklad, koľko pacientov pripadá na jedného psychiatra, aké majú možnosti liečby a podobne. Súčasťou návštevy každej inštitúcie sú rozhovory s personálom, pacientmi či väzňami, pričom si vyberáme zvlášť osoby v nejakom špeciálnom režime, umiestnené trebárs v izolačných miestnostiach. Vždy máme na zreteli, že v zariadení neleží iba pacient či väzeň, ale v prvom rade človek, a teda napríklad väzenia by nemali mať iba represívny charakter, ale skôr poskytnúť podmienky na možnosť nápravy...“ konštatuje psychiatrička.

V dodržiavaní ľudských práv patrí podľa nej medzi problematické krajiny Turecko a štáty v ruskej oblasti, ale horšia situácia je teraz aj vo Francúzsku. Najlepšie sú na tom severské štáty či Holandsko, ktoré MUDr. Dagmar Breznoščáková, Ph.D. navštívila vlni. Zaujali ju tam špeciálne pracoviská, tzv. PPC (penitentiary psychiatric centres), čo sú vlastne špeciálne psychiatrické oddelenia vo väzniciach pre psychicky chorých ľudí, ktorí síce spáchali trestný čin, ale súčasne potrebujú liečbu.

„Je veľká škoda, že dodnes nemáme na Slovensku vytvorený nejaký podobný systém - detenčné zariadenie - pretože vo väzniciach sa nachádzajú aj ľudia s psychickými poruchami, ktorí do bežnej väznice nepatria a v dnešnej dobe to nespĺňa európske ľudsko-právne štandardy,“ poznamenáva.

MUDr. Dagmar Breznoščáková, Ph.D. pre porovnanie navštívila aj slovenskú policajnú stanicu a väznicu. Ako hovorí, zúčastňovať sa práce v CPT je pre ňu nenahraditeľnou skúsenosťou, keďže má možnosť skĺbiť ako teoretickú bázu poznatkov v rámci svojho odboru v celoeurópskom kontexte a byť priamou účastníčkou návštev jednotlivých zariadení. V nich môže konfrontovať funkčnosť postupov a dodržiavanie noriem v rámci bezprostredných rozhovorov s pacientmi a v konečnom dôsledku sa podieľa na tvorbe guidelinov či edukačných materiálov v rámci jednotlivých pracovných skupín, týkajúcich sa dodržiavania zásad terapeutických postupov nielen psychofarmakologickej (vyplývajúcej okrem iného z titulu jej funkcie predsedu *Psychofarmakologickej sekcie Slovenskej psychiatrickej spoločnosti Slovenskej lekárskej spoločnosti*) ale aj inej liečby, ktorých aplikácia je záväzná pre všetky členské štáty Rady Európy.

Foto: MUDr. Dagmar Breznoščáková, Ph.D. + ilustračná snímka členov CPT výboru pri návšteve väznice

Túto tlačovú správu nájdete archivovanú na: www.medic.upjs.sk

RNDr. Jaroslava Oravcová
PR manažérka